

SXEDIO.40B

9.5.1912: ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΜΕ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΜΟΣΤΗ. Η ΑΓΓΛΙΑ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΙΛΕΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΠΡΟΚΗΡΥΣΣΕΙ ΝΕΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Η Κεντρική Επιτροπή Αγώνα υπέβαλε τα αιτήματα των Ελλήνων Κυπρίων στον αρμοστή με ένα γενικότερο υπόμνημα στις **9 Μαΐου 1912** στο οποίο παρέθετε και τα ονόματα των μελών της.

Στο υπόμνημα τονιζόταν ότι όπως φαινόταν από τα έντεκα συνολικά ψηφίσματα που είχαν εγκριθεί σε ισάριθμα συλλαλητήρια που έγιναν σε όλες τις πόλεις της νήσου, ο λαός υποστήριζε την απόφαση των βουλευτών να παραιτηθούν (Ελευθερία **28/11 Μαΐου 1912**):

"Εξοχώτατε,

Εκ των **11** ψηφισμάτων, αίτινα εκδοθέντα υπό των ανά την νήσον συγκροτηθέντων απειροπληθών συλλαλητηρίων υπό του ελληνικού κυπριακού λαού επεδόθησαν τοις οικείοις Διοικηταίς και άτινα ευρίσκονται νυν βεβαίως ενώπιον της Υμ. Εξοχότητος, γνωρίζει η Υμ. εξοχότης τον καταρτισμόν Κεντρικής Επιτροπής εν Λευκωσία υπό την προεδρίαν της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου Κύπρου, αποτελουμένην εκ των Πανιερωτάτων Μητροπολιτών Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας του Πανοσιολογιωτάτου Ηγουμένου Κύκκου και των κ.κ. Πασχ. Κωνσταντινίδου, Θ. Θεοδότου, Α. Λιασίδου, Ι. Οικονομίδου, Ευαγ. Χατζηϊωαννου, Λ. Ε. Λοΐζου, Ι. Κυριακίδου, Ν. Κλ. Λανίτου και Ευγ. Ζήνωνος.

Εκ των ψηφισμάτων τούτων άτινα εξέδωκεν μιά φωνή ο Κυπριακός λαός ομιλητές από της βαθείας επιγνώσεως των καταπατουμένων δικαίων του, επείσθη βεβαίως η Υμ. εξοχότης ότι η πορεία ην ηκολούθησαν οι τέως αυτού αντιπρόσωποι εν τω Νομοθ. Συμβουλίω της νήσου υπήρξε σύμφωνος προς αυτήν την λαϊκήν θέλησιν. Η λαϊκή αύτη ετυμηγορία ενισχύει ημάς εν τω αγώνι προς πραγμάτωσιν των ημετέρων δικαίων, αγώνι

ου το δίκαιον ο ελληνικός λαός πέποιθεν ότι θα αναγνωρίση εν τέλει η Κυβέρνησις κράτους πεπολιτισμένου και φιλελευθέρου.

Τα ψηφίσματα ταύτα παρακολουόμεν όπως διαβιβασθώσι προς την Α. Εντιμότητα τον επί των αποικιών Υπουργόν, δεν αμφιβάλλομεν δε ότι η Υμετέρα Εξοχότης επαρκώς αντιληφθείσα την εξέγερσιν της λαϊκής ψυχής, ήτις απηύδησεν αναμένουσα δικαιοσύνην, να δώση εις την Κεντρικήν Κυβέρνησιν να κατανοήση πόσον βαθέως ο λαός αισθάνεται τας προσγινομένας αδικίας και πόσον οξέως είναι εξεγερμένον το δημόσιον φρόνημα, πεποίθαμεν ότι η φωνή του λαού ενισχυομένη υπό της δυνάμεως του δικαίου αυτού θ' ακουσθή παρ' εκείνων προς ους νομιμοφρόνως και ειρηνικώς απευθύνεται επ' αγαθω της ειρήνης και ευημερίας της χώρας

Εν Λευκωσία τη 9 Μαΐου 1912.

(Μεταγλώττιση)

"Εξοχότατε,

Από τα 11 ψηφίσματα, τα οποία εκδόθηκαν από τα απειροπληθή συλλαλητήρια ανά τη νήσο από τον ελληνικό κυπριακό λαό επεδόθηκαν στους οικείους Διοικητές και τα οποία βρίσκονται τώρα βεβαίως ενώπιον της Εξοχότητάς σας, γνωρίζει η εξοχότητά σας τον καταρτισμό Κεντρικής Επιτροπής στη Λευκωσία υπό την προεδρία της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου Κύπρου, αποτελούμενη από τους Πανιερώτατους Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας του Πανοσιολογιωτάτου Ηγουμένου Κύκκου και των κ.κ. Πασχ. Κωνσταντινίδη, Θ. Θεοδότου, Α. Λιασίδου, Ι. Οικονομίδη, Ευαγ. Χατζηϊωάννου, Λ. Ε. Λοΐζου, Ι. Κυριακίδη, Ν. Κλ. Λανίτη και Ευγ. Ζήνωνος.

Από τα ψηφίσματα αυτά τα οποία εξέδωσε με μιά φωνή ο Κυπριακός λαός ομιλητές από τη βαθεά επίγνωση των καταπατουμένων δικαίων του, πείσθηκε βεβαίως η εξοχότητά σας ότι η πορεία την οποίαν ακολούθησαν οι τέως αντιπρόσωποι του στο Νομοθ.

Συμβούλιο της νήσου υπήρξε σύμφωνη προς αυτή τη λαϊκή θέληση. Η λαϊκή αυτή ετυμηγορία μας ενισχύει στον αγώνα προς πραγμάτωση των δικαιών μας, αγώνα του οποίου το δίκαιο ο ελληνικός λαός είναι πεπεισμένος ότι θα αναγνωρίσει τελικά η Κυβέρνηση κράτους πολιτισμένου και φιλελεύθερου.

Τα ψηφίσματα αυτά παρακαλούμε όπως διαβιβασθούν προς την Α. Εντιμότητα τον υπουργό των Αποικιών, δεν αμφιβάλλομεν δε ότι η Εξοχότητά σας, αφού αντιλήφθηκε επαρκώς την εξέγερση της λαϊκής ψυχής, η οποία απηύδησε αναμένοντας δικαιοσύνη, να δώσει στην Κεντρική Κυβέρνηση να κατανοήσει πόσο βαθιά ο λαός αισθάνεται τις αδικίες που γίνονται και πόσον πολύ είναι εξεγερμένο το δημόσιο φρόνημα, πειστήκαμε ότι η φωνή του λαού ενισχυμένη από τη δύναμη του δικαίου αυτού θ' ακουσθεί από εκείνους προς τους οποίους νομιμόφρονα και ειρηνικά απευθύνεται για το καλό της ειρήνης και ευημερίας της χώρας.

Λευκωσία τη **9 Μαΐου 1912.**

Η Επιτροπή απευθύνθηκε επίσης και προς τον υπουργό των Αποικιών με ένα άλλο υπόμνημά της με το οποίο αφού επαναλάμβανε τα αιτήματα του Κυπριακού λαού ζητούσε την αποστολή ερευνητικής επιτροπής στην Κύπρο για μελέτη των προβλημάτων του τόπου. Αναφερόταν στο υπόμνημα, (Μεταγλώττιση "Ελευθερία" **5/18 Μαΐου, 1912**):

"Λευκωσία **28.11.1912**

Εντιμότητα,

Η εντιμότητά σας έλαβε γνώση εγγράφου των πρώην Ελλήνων βουλευτών στο Νομοθετικό Συμβούλιο της νήσου ημερομηνίας **18.1.1911** προς την Αυτού εξοχότητα τον Μέγα Αρμοστή της νήσου.

Οι ελληνες βουλευτές θεώρησαν αναγκαίο να υποδείξουν στο νέο Κυβερνήτη του τόπου ποια θεωρεί ο τόπος ζωτικά ζητήματα για την πρόοδο και την ευημερία του, έλαβαν δε από την Α. Ε. την απάντηση υπό ημερ. **10 Ιανουαρίου 1912** απάντηση προς την οποία απέστειλαν την ανταπάντηση τους υπό ημερ. **23/5**

Φεβρουαρίου 1912.

Τα έγγραφα αυτά βρίσκονται τώρα ενώπιον της εντιμότητας σας και συνεπώς η εντιμότητα σας έλαβε γνώση των επιχειρημάτων με τα οποία η ελληνική αντιπροσωπεία με ειλικρινή παρρησία διετύπωσε τις αξιώσεις της χώρας.

Η γενική επιδοκιμασία της απάντησης της Αυτού εξοχότητας επέφερε ως αναγκαίο επακόλουθμα την παραίτηση της ελληνικής αντιπροσωπείας από το Νομοθετικό Συμβούλιο, έχει δε η εντιμότητα σας υπόψη της το υπό ημερ. 4/17 Απριλίου 1912 έγγραφο της παραίτησης της που κατατέθηκε την ίδια μέρα στο Νομοθετικό Συμβούλιο.

Σαν συνέπεια αυτού ο ελληνικός πληθυσμός αφού συνήλθε σε απειροπληθή συλλαλητήρια στις 15/28 Απριλίου 1912 σε ένδεκα διαφορετικά κέντρα της νήσου επιδοκίμασε ζωηρά την παραίτηση αυτή με ψηφίσματα που βρίσκονται βεβαίως ενώπιον της εντιμότητάς σας και ανέθεσε σε μας την αντιπροσώπευση του για τις περαιτέρω ενέργειες προς επίτευξη της εκπλήρωσης των αξιώσεων του, συμμορφούμενοι δε προς την εντολή αυτή απευθύνουμε προς σας εντιμότητα, το παρόν έγγραφο με την πεποίθηση, ότι αυτό θα προκαλέσει την ευμενή προσοχή Κυβέρνησης πολιτισμένης και φιλελεύθερης για χάρη του γοήτρου της Μεγάλης Βρετανίας και για το καλό της Πατρίδας μας.

Το υφιστάμενο σύνταγμα, εντιμότητα, δεν ανταποκρίνεται ούτε προς τις ανάγκες και την ανάπτυξη του τόπου, ούτε προς το πνεύμα που διέπει καθ'ολοκληρία τα κοινοβουλευτικά Πολιτεύματα, οικονομική δε χειραφέτηση που παρέχει στο λαό τη δύναμη να διαθέτει τις προσόδους του υπέρ έργων προόδου και πολιτισμού στον τόπο είναι ένα από τα ζητήματα των οποίων την επίλυση ζητεί η δημόσια γνώμη, ο δε ελληνικός πληθυσμός, όπως αναπτύχθηκε ευρύτατα στα υπομνήματα, τα οποία έχει ενώπιον της η Εντιμότητα σας διαμαρτυρήθηκε επίσης ότι και οι βάσεις του ισχύοντος πολιτεύματος καταπατήθηκαν χωρίς να τηρηθεί η αναλογική σ' αυτό αντιπροσώπευση

των δύο σύνοικων στοιχείων.

Το πληρωνόμενο ποσό προς την Πύλη αναγνωρίστηκε πολλές φορές και από αυτή την Κυβέρνηση ως ένα από τα κυριώτατα αίτια της κακοδαιμονίας της νήσου, βαρύνει δε αδικαιολόγητα τον τόπο, ενώ πρόκειται για αποκλειστική υποχρέωση της Μεγάλης Βρετανίας.

Σε μια εποχή που ο τόπος στερείται δημόσια έργα στοιχειώδους ανάγκης, η γεωργία είναι εγκαταλειμμένη, οι ακτές παραμένουν χωρίς λιμάνια, η συγκοινωνία είναι ατελής, η παιδεία δεν τυγχάνει υποστήριξης ενώ καθυστερεί η μάθηση του λαού, για την αναδύωση δεν λήφθηκε επαρκής μέριμνα, η δε έλλειψη αξίας λόγου κυβερνητικής πρόνοιας είναι για οποιονδήποτε παρατηρητή που ερευνά τα πράγματα στην Κύπρο, κρατούνται στην Αγγλία τα καλούμενα περισεύματα και άλλα χρήματα που αποτελούν περιουσία αποκλειστική του Κυπριακού λαού.

Ο λαός ήδη απηύδωσε αναμένοντας και επιθυμεί σήμερα να θέσει τα ζητήματα αυτά υπόψη της Κεντρικής Κυβέρνησης προς λεπτομερή εξέταση τους.

Είναι ανάγκη η Κεντρική Κυβέρνηση να ακούσει απ' ευθείας τα παράπονα και τις αξιώσεις της χώρας, να ενωτισθεί εκ του σύννεγγυς τα επιχειρήματα μας, να αντιληφθεί επιτοπίως τη θέση στην οποία βρίσκεται η χώρα μετά από τριάντα τέσσερα χρόνια Αγγλικής διακυβέρνησης και να μελετήσει την κατάσταση των δημόσιων πραγμάτων.

Γι' αυτό εντιμότητα, ζητούμε στο όνομα του δικαίου, όπως η Κεντρική Κυβέρνηση ευδοκήσει να αποστείλει προς αυτό στην Κύπρο Βασιλική επιτροπή.

Ελπίζομεν ότι με τον τρόπο αυτό θα αποδοθεί δικαιοσύνη και ελευθερία, σε ένα λαό ο οποίος από γενιά, μόρφωση και ικανότητα είναι άξιος ελεύθερης μεταχείρισης και καλύτερης τύχης και ο οποίος προσατενίζοντας πάντοτε προς αντίξιο μέλλον προς τους εθνικούς του πόθους, απεκδέχεται σήμερα ευγενέστερη αντίληψη των δικαίων του από Κυβέρνηση που σέβεται το δημόσιο φρόνημα και είναι συνήγορος των φιλελευθέρων θεσμών.

Διατελούμε με κάθε υπόληψη και τιμή προς την
εντιμότητά σας,
Η Κεντρική Επιτροπή.

Η αποστολή μιας ερευνητικής επιτροπής στην
Κύπρο για να μελετήσει την κατάσταση στο νησί όπως
ζητούσαν οι Κύπριοι δεν κρίθηκε αναγκαία από την
Κεντρική Κυβέρνηση. Τις προθέσεις της βρετανικής
Κυβέρνησης διερεύνησε ο εκ των διευθυντών της
εφημερίδας "Ελευθερία" Δ. Θ. Σταυρινίδης ο οποίος
βρισκόταν αυτή την περίοδο στο Λονδίνο και έστειλε
τις πληροφορίες που εξασφάλισε από ανώτατο
λειτουργό του υπουργείου αποικιών.

Ο Σταυρινίδης μετέδιδε ότι ο Αρμοστής είχε
μάλιστα διαταχθεί να προκηρύξει νέες βουλευτικές
εκλογές (Ελευθερία 19.1.1912):

Αριθ. 545, Λονδίνο, 29 Μαΐου 1912, ώρα 8.50 π.μ.

Ελευθερία,
Λευκωσία

"Εσχον μακράν συνέντευξιν επί των Κυπριακών
ζητημάτων μετά του Ανωτάτου Λειτουργού του
υπουργείου των Αποικιών, το πόρισμα της οποίας
είναι ότι η ενταύθα Κεντρική Κυβέρνησις αρνείται να
παράσχη εις τα Κυπριακά αιτήματα και θεωρεί εντελώς
περιττήν την εις Κύπρον αποστολήν βασιλικής
εξεταστικής επιτροπής.

Ο δε Μέγας της Κύπρου Αρμοστής διετάχθη να
προκηρύξη άνευ αναβολής βουλευτικής εκλογάς διά
την πλήρωσιν των χρευσουσών εδρών των ελληνικών
αιρετών μελών".

Πραγματικά αυτές ήταν οι σκέψεις της
Κεντρικής Κυβέρνησης, και ο Αρμοστής προχώρησε σε
προκήρυξη των βουλευτικών εκλογών τον ίδιο μήνα
και παράλληλα πήρε μέτρα και απαγόρευσε τα
συλλαλητήρια, τα οποία πλέον θα γίνονταν ύστερα από
εξαφάλιση εκ των προτέρων σχετικής άδειας.

Αναφερόταν σε προκήρυξη του Αρμοστή Ανταμς
για τα συλλαλητήρια σύμφωνα με την "Ελευθερία":

" Εν εκτάκτω παρατηρήματι της εφημερίδας της
Κυβερνήσεως υπό χθεσινήν ημερομηνίαν δημοσιεύεται

προκήρυξης της Α.Ε. του Μ. Αρμοστού, δι' ης διαγράφεται ο τρόπος της εν τω μέλλοντι συγκροτήσεως υπαίθριων συλλαλητηρίων.

Κατά την Αρμοστειακήν ταύτην προκήρυξιν οιαδήποτε πρόσωπα επιθυμούντα να συγκροτήσωσι συλλαλητήρια, διαδηλώσεις ή συναθροίσεις πολλών ατόμων εν υπαίθρω οφείλουσι πριν ή προβώσιν εις τοιούτον τι μέτρον να καθιστώσι τούτο γνωστόν εις τον της οικείας επαρχίας διοικητήν. Ο διοικητής δε θα έχη το δικαίωμα να χορηγή εγγράφως τοιαύτην άδειαν ή και να αποποιείται.

Εν περιπτώσει όμως καθ' ην τοιαύτα συλλαλητήρια ή διαδηλώσεις ήθελον συγκροτηθή άνευ του διοικητού, ή παρά την θέλησιν τούτου, τότε ούτος κέκτηται την εξουσίαν να διατάσση καθ' οιονδήποτε τρόπον εγκρίνει την διάλυσιν τοιούτων συλλαλητηρίων, άτινα κατά την γνώμην του τείνουσι να διαταράξωσι την ειρήνην και ησυχίαν.

Παροτρύνονται δε πάντες οι νομιμόφρονες όπως απέχωσι του να λαμβάνωσι μέρος εις συλλαλητήρια τα οποία συγκροτούνται παρά την συγκατάθεσιν και άδειαν του διοικητού".

(Μεταγλώττιση)

" Σε έκτακτη παράρτημα της εφημερίδας της Κυβέρνησης υπό χθεσινή ημερομηνία δημοσιεύεται προκήρυξη της Α.Ε. του Μ. Αρμοστού, με την οποία διαγράφεται ο τρόπος της συγκρότησης στο μέλλον υπαίθριων συλλαλητηρίων.

Κατά την Αρμοστειακή αυτή προκήρυξη οποιαδήποτε πρόσωπα που επιθυμούν να συγκροτήσουν συλλαλητήρια, διαδηλώσεις ή συναθροίσεις πολλών ατόμων στην ύπαιρθο οφείλουν πριν να προβούν σε τέτοιο μέτρο να καθιστούν αυτό γνωστό στο διοικητή της οικείας επαρχίας. Ο διοικητής δε θα έχει το δικαίωμα να χορηγεί εγγράφως τέτοια άδειαν ή να την αρνείται.

Σε περίπτωση όμως κατά την οποία τέτοια συλλαλητήρια ή διαδηλώσεις θα συγκροτηθούν χωρίς

(την άδεια) του διοικητή, ή παρά τη θέληση του, τότε αυτός θα έχει την εξουσία να διατάσσει κατά οποιονδήποτε τρόπο εγκρίνει τη διάλυση τέτοιων συλλαλητηρίων, τα οποία κατά τη γνώμη του τείνουν να διαταράξουν την ειρήνη και ησυχία.

Παροτρύνονται δε όλοι οι νομιμόφρονες όπως απέχουν από του να λαμβάνουν μέρος σε συλλαλητήρια κατά τα οποία συγκροτούνται παρά τη συγκατάθεση και άδεια του διοικητή".